

Ц П Л Е В А :

За Црну Гору на годину 8 круна, на по године 4 круне.
За Аустро-Угарску Босну и Херцеговину на годину 12 пр. на по године 6 круна.
За све остале земље годишње 20 франака у злату, на по године 10 франака у злату.

Преплата се прима само у годишњим и полугод. роковима.

Поједини број 20 пара.

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ

Власник: Државна Штампарија

Излази суботом

Одговорни уредник: С. Рамадановић

СЛУЖБЕНИ ДИО

МИ

НИКОЛА I

по милости Божјој

КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног производимо:

у чин капетана инжењерског поручника Блажа Врбицу и постављамо га за ађутанта Њег. Кр. Височанства Књаза Нашљедника.

Наш Министар Војни нека изврши овај указ.

Цетиње, 25. јула 1909. год.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

МИ

НИКОЛА I

по милости Божјој

КЊАЗ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог Нашег Министра Војног, а по саслушању Нашег Министарског Савјета ријешили смо и рјешавамо:

да се Нико Пејановић, ађутант Њег. Кр. Височанства Књаза Нашљедника по својој молби стави у пензију, која му по годинама службе припада.

Наш Министар Војни и Наш Министар Финансија и Грађевина нека изврше овај указ.

Цетиње, 25. јула 1909. г.

НИКОЛА с. р.

Министар Војни, Генерал-ађутант,
Бригадир Митар Мартиновић с. р.

Заступник

Министар Финансија и Грађевина,
Министар Правде и
заступник Министра
Просвјете и Цркв. Послова
Д-р. С. Дрљевић с. р.

— На основу члана 7. закона о телеграфу прописујем

вријеме службеног рада у телеграфу,

а у односу са надлештвима и публиком, као што шљедује:

I.

Телеграфске станице: цетињска, подгоричка, барска, никшићска, ријечка и андријевичка вршиће непрекидну дневну и ноћну телеграфску службу.

II.

Телеграфске станице: улињска, старобарска, вирска, плавничка, данилов-градска, лијево-рјечка, колашинска, граховска, шавничка, боанска, жабљачка, горанска велимска његушка и св. Никола биће отворене за телеграфски рад сваки дан од 6 сати из јутра до 8 сати у вече.

Телеграфски чиновник у станицама са ограниченим радом не може се без нарочите дозволе удаљити из мјеста пребивања, а дужан је на позив надлежних мјесних власти, али само за послове хитне природе, одмах се ставити у везу са првом станицом, која врши ноћни рад, предати хитни телеграм, а тако и сачекати одговор, ако је хитне природе.

Публика такође може у свако доба за телеграме хитне природе тражити од телеграфског чиновника, да отпрати један телеграм, али, уз обичну таксу, има платити још и додатну таксу од једног перпера, од које пола припада чиновнику, који прими телеграм на отправљање, а пола државној благајни.

Све станице са ограниченом телеграфском службом уређене ће бити по плану, тако да се могу у свако доба дозвати са осталих станица, те су старјешине дужни на своју одговорност уредити са подручним им персоналом, да се у близи станица у свако доба по неко налази, како би могао чути евентуални позив.

Старјешинама станица дозвољено је да о свом трошку могу уредити и електрични дозив од станице до свог приватног стана, ако овај није од станице удаљен више но сто метара.

III.

За дворске станице важиће нарочити распоред према приликама.

IV.

Ово важи од 1. септембра ове године по старом календару.

П. т. број 5276.

21. јула 1909. године.

на Цетињу.

Министар Унутрашњих Дјела,
Ј. С. Пламенац.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

Дворске и дипломатске вијести

— Њ. Кр. В. Господар био је јуче на Крушевцу, гдје се од прошле сриједи налази Њ. В. Књаз Мирко. Синоћ се је Њ. Кр. В. Господар вратио опет на Цетиње, а данас Њ. В. Књаз Мирко.

— У недјељу, 19. ов. мј., прослављен је на свечан начин имендан Њ. Кр. В. Престолнашљедниковице Књагиње Милице. У очи дана престоница се зарана искитила заставама, а војна музика свирала је у вече пред Двором Њ. Кр. В. Књаза Нашљедника и обила варош свирајући. Иза тога је у 9¹/₂ сати у вече била у дворској башти „гарден-парти“, на којој су присутни били Њ. Кр. В. Господар са свима члановима узвишене Књ. Породице, чланови дипломатског кора с госпођама, министри и великодостојници с госпођама, официрски кор и велики број вишег чиновништва. У сјајно освјетљеној башти свирала је војна музика разне комаде и народне игре, у којима су најживље учествовали: Њ. Кр. В. Књагиња Милица, Њихова Височанства Књагиња Наталија, Књагињица Вјера и Књаз Петар, и чланови дипломатског и официрског кора. И овд. Радничко Друштво, које је за ту вечер а у част имендана Узвишене Књагиње Нашљедниковице спремало свечану забаву у Зетском Дому, а која је забава за понедјељник одложена, било је у башту позвано, гдје су друштвена одјељења пјевачко и тамбурашко изводила разне одабране комаде. У најљепшем расположењу а после богате закуске завршена је „гарден-парти“ тек око 2 сата по поноћи.

На сами дан свечаности било је у манастирској цркви у 10¹/₂ сати свечано благодарење, на коме је чинодјејствовао Високопреосвештени Господин Митрополит Митрофан са мјесним свештенством, а присуствовали су: Њ. Њ. В. В. Књаз Мирко и Књагиња Наталија и Њ. В. Књагињица Вјера, царско-руски отправник послова г. Диаченко, наши министри и великодостојници, официрски кор и чиновништво у потпуној паради и многобројно грађанство. По изласку из цркве пуцали су са „Табје“ топови, а војна музика свирала је пред Двором Њ. Кр. В. Књаза Нашљедника, гдје је по уобичајеном церемонијалу слиједило честитање, у коме су узели учешћа и чланови дипломатског кора с госпођама.

Свечаност је завршена у вече освјетљењем вароши.

— Г. Др. Н. Колушев, кр. бугарски отправник послова, вратио се с госпођом у сриједу са одсу-

ства и предузео управу повјереног му посланства.

Г. Др. Краварев, секретар кр. бугарског министарства иностраних дјела, који је за одсуства г. Др-а Колушева водио послове овд. посланства, отпутовао је у Софију.

Како је већ и стенографским биљешкама утврђено, Ђорђе Настић је на загребачком процесу изјавио, да је оригинал револуционарног статута „предао у руке“ бригадира Јанка Вукотића у јануару 1908. г., и да је од тада до 10. јуна исте године тај статут био у рукама црногорске владе.

Према нашим пређашњим изјавама ми смо у стању, да ту тврдњу, изречену под заклетвом пред судом у Загребу, из темеља оборимо.

Пошто је наша полицијска власт одбила понуђене услуге Настићеве његовим писмом од 8. децембра 1907. из Сарајева датираним а у Бечу на пошту преда-тим, г. Настић је позвао на Зеленику обл. управитеља бриг. Вукотића „ради нових важних саопштења“. Мјесто овога пошао је на Зеленику г. Стево Лопичић, секретар министарства унут. дјела, који је учествовао у полицијском исљеђењу откривене завјере од почетка до свршетка, те који је могао оцијенити „важност“ тих нових саопштења. Тај је састанак био на Зеленику 23. децембра уочи Бадњег дана 1907 г. (5. јануара 1908), и ту је био дошао са Настићем још и његов друг Симо Јовановић, а случајно се с њима нашао и г. Н. Јовићевић.

На том састанку Настић је показао г. Лопичићу један спис, који има бити онај статут што је доцније у „Финалу“ штампан; али пошто је тај спис био без ичијег потписа, а не могао по нахођењу нашег изасланика помоћи ни одмоћи нашим окривљеницима, г. Лопичић оставио га је у рукама Настићевим.

Да на том састанку Настић и Јовановић одиста нијесу постигли никакву сврху, свједоче и ова њихова два документа:

Први је документ писмо Настићево бригадиру г. Јанку Вукотићу, које гласи:

П. Н. Господине Генерале,

„Ја сам нашу ствар схватио озбиљно, ја сам ангажовао људе, они су радили, трошили, жртвовали свој посао да ову ствар изнесу на чистац. Ја морам те људе исплатити, с тога изволте у смислу мога прошлог писма одредити ми ставове из прорачуна, које Ви будете одобрили.“

„Ја сам примио од г. Лопичића кр. 300 (тристотине) у име пуног трошка.“

С особитим поштовањем

Ђорђе Настић.

Зеленика, 23. децембра 1907 г.

Други је документ депеша управљена из Херцег-Новог истога дана нашем министру предсједнику слједеће садржине:

„Ihre Vertreter waren mit mangelhaften Instructionen versehen. Jedwedes Beginnen war mit ihnen ausgeschlossen. Bei solchen Chikanieren eine weitere Arbeit unmöglich.“

Jovanović et Comp.

(У преводу гласи ова депеша: Ваши заступници нијесу били снабђени довољним инструкцијама. С њима се није могло ништа отпочети. Код оваквог шиканирања није могуће даље радити.)

Пошто ни један ни други не доби никаква одговора, Настић се обраћа из Сарајева 2/15 јануара 1908. год. писмом нашем министру-предсједнику, понављајући захтјев упућен са Зеленике г. бриг. Вукотићу, да му се пошаљу 4200 круна за већ учињене трошкове, који се имају исплатити Симу Јовановићу. Кад и ово писмо остаде без одговора, слиједиле су познате мјенице у току фебруара, а када су и оне биле одбијене, долази 3/16 марта 1908. г. сам Симо Јовановић на Цетиње и ликвидира сва своја потраживања са 600 круна.

Тек после тога дозаци Настић по други пут на Цетиње, којом приликом изјављује, пошто му нико не вјерује а листови га жестоко нападају, да је нашао мјесто у Бечу, гдје може довршити отпочете науке, према којој се изјави овдје држало, да смо се тако с њим коначно раскрстили.

Из овога дакле, ко хоће може увидјети, да горња тврдња г. Настића не одговара истини.

Владарски састанци.

У француском ратном пристаништу Шербуру учинио је руски Цар посјету предсједнику француске републике, Фалијеру. Три дана која су била одређена за ову свечаност, прошла су у највећој искренности, а иза тога упутио се Цар Никола према британској обали, да поздравни енглеског Краља Едуарда.

Послије састанка са савезником дошао је састанак с политичким притељем. У политичком свијету овакви састанци изазивају само осјећаје задовољства и радости, јер све државе поштују мир и траже га. Здравнице, измијењене на француској крстарици између предсједника Фалијера и руског Цара, не схваћају се као обичне дипломатске фразе, него им се приписује дубоки смисао, да је руско-француски савез доиста једна од најбољих залога општег мира. Те здравнице показују правац политике, која почива на здравом основу и која има да се одржи не само у интересу непосредно заинтересованих сила, већ и у интересу цијеле Европе.

С истим задовољством као ове здравнице примљена је и изјава француског министра спољних послова Пишона, коју је дао једном новинару. Ова је изјава у толико значајнија, што се односи и на састанак руског Цара с Краљем Едуардом. Пређашњих година — рекао је Пишон — било је уобичајено да се свакој ријечи, која је изречена приликом сличних састанака, припише нека задња мисао или нека прикривена идеја. Настојавало се пронаћи, против кога је заправо удешен састанак владара и државних поглавара? Међутим, после састанка руског Цара с француским предсједником непосредно долази састанак истога владара с енглеским Краљем, па то не проузрокује никакво узнемирење. Ма каква су питања претресана за вријеме ових састанака, јасно је, да су се сви разговори водили само у интересу мира. Шта више, може се рећи, да свака нова равнотежа, која би се утврдила на оваквим састанцима, зајамчује само даљу сталност.

Ова изјава министра Пишона долази у овај мах особито подесно, јер се с неких страна хтјело довести у сумњу мирне тенденције француске политике. На свечаности у Шербуру и Каусу пада један зрачак жалосних и озбиљних догађаја, који се баш сада дешавају под зидинама Мелиле и по улицама каталонских вароши. Сукоб Шпаније са мароканским племенима нипошто се не може уписати у гријех Француској, јер је република и за потонуће балканске кризе била на страни европског мира, те тако нема ни за час сумње, за каквим циљем иде данашња француска спољна политика.

И изјава руског министра спољних послова Извольског, који је пратио Цара на овом путу, прожета је истим мирољубивим духом, као и ова Пишонова. У разговору са једним новинаром рекао је Извольски, да је с мин. Пишоном претресао и дошао до сагласја у свим важнијим питањима, нарочито у питању Крита, а за руски савез са Фран-

цуском и њен споразум са Енглеском нагласио је, да су они главни основи руске спољне политике. Врло ми је добро познато, рече Извољски, да у Енглеској постоји једна странка, која не вјерује у поузданост споразума с Русијом, па да ће се овај споразум разбити првом приликом, која се буде указала. Али ето при персијској револуцији нашле су се Русија и Енглеска заједно с једним озбиљним програмом, који су обје у савјесту и без икаквих тешкоћа савладале. На питање, да ли ће руско-енглески споразум можда иза састанка у Каусу добити какав нови облик, одговорио је Извољски, да неће, јер тај споразум створен је са јасно одређеним циљем, који се потпуно покрива с досадашњим обликом, па ће се тај облик још боље учврстити.

Све ове изјаве као и здравце државних поглавара, измијењене овом приликом, најбољи су дакле доказ, да је основна мисао која је довела до ових састанака, била једино та, да се утврђењем постојећих савеза и споразума одржи мир и савладају све тешкоће, које би се у међународним питањима могле појавити, те с тога и сва страна штампа поздравља ове састанке као догађаје од великог политичког значаја.

Освајање ваздуха

12. јула 1909. год. остаће вјечито записан у историји европске културе као дан човјекове побједе над ваздухом. И раније су, додуше, браћа Рајти и други проналазачи успјели, те су са својим апаратима могли кратко вријеме летјети по ваздуху, али недавни лет Блериотов преко Ламанша превазишао је све дотадашње покушаје и доказао је, да је откривена тајна летења по ваздуху помоћу гигантских птица — аероплана.

С апаратом, који је тежи од ваздуха, летио је Француз Блерио од француске до енглеске обале у висини од 80 метара и пристио је из Кале-а у Довер за 23 минута, дакле, брзином коју још није достигао ниједан параброд.

Неколико дана прије њега покушао је да то исто учини гроф Латам, али атмосферске прилике спречиле су му војњу. Његов апарат за летење пао је у море, а торпедњаче које су га пратиле, извукле су унесрећеног ваздухопловца из воде.

Блерио је још млад човјек, а по занимању је инжењер и власник мале фабрике. Већ девет година занима се питањима из ваздухопловства и утрошио је на то око по милиона франака. Најзад је саставио апарат за летење, који има облик птице. Тај апарат — најмањи између свих који су до сад састављени — тежи једва 250 килограма, површина му износи приближно 14 квадратних метара, а мотор му је од 22 коњске снаге. Није

много 250 килограма — али с толиком тежином летјети по ваздуху 80 метара високо над морем, зар то није за чуђење?

За потоње двије године ваздухопловство је јако напредовало. Развитак се врши у два правца: једни усавршавају балоне тако, да се могу управљати, а други не употребљавају балоне, него настоје омогућити летење по ваздуху нарочитим апаратима.

Балони, који се дају управљати, већ су доста усавршени. Нијемци имају балон грофа Цепелина, а у Паризу су 1. овог мјесеца два таква балона сјајно оперисала.

Проблем балона који се може управљати, одавна је већ ријешен: гас, лакши од ваздуха, држи балон у ваздуху и ваздухопловац настоји само, да га води правцем, којим жели.

Код апарата за летење ствар је другачија. Ту се иде за тим, да се апарат најпрви одржи у ваздуху и управља у одређеном правцу, а то је доста тешко, пошто је сам апарат тежи од ваздуха.

У 1906. години почели су опити са освајањем ваздуха помоћу апарата за летење. Француз Сантос — Димон уздигао се 10. октобра први у ваздушне висине с апаратом за летење, који је био тежи од ваздуха и полетио је њиме 25 метара далеко. Већ 31. октобра исте године доприсио је 200 метара далеко. Годину дана доцније летио је Фарман са својим апаратом 770 метара далеко. Делатранж га је претекао, а браћа Рајт престигли су их све. У Америци су са својим апаратом прелетјели 38 километара у ваздуху за 38 минута, и од тада су извршили још 113 војња и прелетјели свега 125 километара.

Блерио их је сада све побиједио. Од свију до данас употребљаних апарата за летење његов је најпрактичнији, најсигурнији и најбржи. У 23 минута прелетио је преко мора. Торпедњача, која је највећом брзином пошла из Кале-а пред њим, да му каже пут, далеко је за њим изостала и Блерио се изгубио у ваздуху и спустио за непуну пола сата у Доверу.

„Са у ест! — С' est fait!“ То су биле његове прве ријечи у Доверу. Постигнуто је — рекао је Блерио, кад се из ваздуха спустио.

Цијело човјечанство радује се овом величанском успјеху, сав свијет диви се Блериоту. У животу свих народа настао је нов фактор, који ће донијети велике промјене у промету, индустрији, трговини и начину ратовања. Наука је постигла нов тријумф, чије се пошљедице још данас не могу прозрети.

Сам Блерио описао је у париском „Матену“ своју војњу овако:

„Како сам прелетио Ламанш? Тако лако да не бих ни описивао, да нијесам овога јутра био ваздухопловац а по подне журналиста.

Тога сам се јутра тешко пробудио. Мој пријатељ Алфред Леблан пробудио ме је у 2 и по часа. Признајем да тога јутра нијесам био расположен за пут. Према мном је све изгледало мрачно и био бих веома задовољан да чујем, како је вјетар толико јак, да не доушта никакве покушаје.

Леблан ме ободри и узме ме на свој аутомобил. Чист ваздух одмах ме је освјежио. Одједном постадох сасвим бодар и постидјех се раније моје слабости.

Код барака, Моме и Колен, моја два главна сарадника, отворише тезу и изнесоше мој моноплан. Ма да је било врло рано у јутру, ипак је цијело село било на ногама, а свакога минута долазила је маса љубитеља с аутомобилима. За кратко вријеме скупило се на неколико хиљада душа. То је почело да ме обеспокојава, желио бих да будем сасвим сам.

Ја и Леблан ријешисмо, да учинимо неколико претходних покушаја. Публика се наређала како је могла. Попех се на апарат, моноплан се диже без икаквих тешкоћа. Цилиндар је препуњен ваздухом али то слабо утиче на мотор. Имам ново витло које функционисало да не може боље бити. Остао сам десет минута у ваздуху и пријатно ме изненади повјетарац који ме је гонио ка Ламаншу. Све је готово. Вјеран правилима, сачекао сам излазак сунца; то је био сигнал. Кад сам се попео на апарат обузело ме је неко узбуђење. Шта ће бити са мном? — Да ли ћу сићи у Довер?

Ове су ми мисли само синиле кроз главу. Даље нијесам ни о чему мислио до о моме апарату, мотору и витлу. Све се креће, све ради најтачније. Радници пустише апарат. Ево ме већ горе у ваздуху. Упутих се правим правцем и почех се дизати прогресивно метар за метром. Прелетјех пјешчану обалу, са које ми Леблан испрашаше своје добре жеље. Сад сам већ над морем. С десне стране плови торпедњача, од чијег је црног дима сунце потамњело. Боже, само да се нешто не догоди! Летим, летим сасвим спокојно, без икаквога узбуђења. Ништа више не чини на ме утисак. Чини ми се да се налазим у балону. Никаквог вјетра нема. То ми омогућава да управљам кретање помоћу крме. Могао бих слободно заући руке у џеп.

Сад ми се учини, да не летим брже. Узрок је, мислим, морска једноликост. Када летите над земљом, куће, шуме, путеви појављују се и ишчезавају као у сну. Над водом ти се пак чини, да се све једни и исти таласи јављају пред очима, толико је монотono.

Да не бих одоцнио, ставио сам за собом торпедњачу, која ме пратила и удаљих се. У толико горе; било ма шта! За десет минута остао сам потпуно изолан, изгубљен усред широког мора. На хоризонту нијесам могао примјетити никакву тачку, под собом нијесам могао угледати ниједан параброд.

Ова је тишина, коју је нарушавао шум монопланског мотора, била у исто вријеме страшнија и очаравајућа. Зато су ми очи биле непрестано упрте у мјесто гдје се налазио бензин.

Ових десет минута учинили су ми се као читав вијек и бијаш заиста срећан, кад сам на истоку угледао једну сиву линију, која се свлачила над морем растећи сваког минута. Без сумње, то је била енглеска обала. Био сам готово спасен.

Упутих се тој бијелој планини, али ме вјетар и магла са свих страна опколише. Требало је да се браним и рукама и очима. Апарат ми се покоравао сасвим кротко. Управио сам га према сјеновитој обали, коју међутим од магле нијесам могао више видјети. Ах, гдје ли сам сада?...

Три се параброда појавише пред мојим очима: или су реморкери или какви други бродови? Свеједно! Изгледа, да су се упутили неком пристаништу. Пратио сам их сасвим спокојно. Матрози су ми с бродова слали одушевљене узвике „жи-

којим ћемо у следећем упознати и наше читаоце.

Ко се много опходио са малом дјецом прије него што пођу у школу, опазиће како она већином могу саразмјерно врло добро да искажу своје мале доживљаје, жеље и опажања. Често ће се човјек зачудити, како живо и пластички дјеца умију да причају. Учитель би се веома радовао, кад би се она тако у школи слободно изражавала. Како често дјеца тамо сјеле ћутећи као да су нијема! Како све мора да им се питањима извлачи! Како да се објасни ова сплетеност и несамосталност у говору? Свакојако да кривиче мора бити до школе, што дјеца у њој дјелимиче губе једну способност, коју су прије већ у довољном степу имала. И ја мислим, да у ствари школа и јест већим дијелом крива томе. Главни узрок неумјешности у говору наших ученика налази се у нашем уобичајеном облику наставе. Још и данас се један велики дио наставног рада врши на тај начин, што учитељ поставља питања, на која ученици имају да одговарају. Изгледа готово, као да предавати значи задавати питања. Ле ли испричана каква прича, учитељ испитује редом долађај по долађај. Описује ли какав предмет, опет поставља питања за питањем. Шта је ово? Како је ово? и т. д. Покаже ли се каква слика за очигледну наставу, то се прије свега пита за све што је на слици представљено. Ово вјечито питање и одговарање јесте обиљежје данашње школе и главни узрок што наша дјеца у говорном погледу остају тако

сплетена, па, шта више, у току школске године постају све сплетенија. Никад се не може довољно скренути пажња на то. Хоћемо ли да самосталност у говору код наше дјеце пође на боље, морамо из основа прекинути са уобичајеним начином предавања. Питања треба да се постављају само изузетно, управо увијек само онда, кад треба да се дијете изазове на размишљање, па и тада не треба само учитељ него и ученици да задају питања. А у осталом треба дијете само да тражи говорну форму за своје мисли од краја до краја „Кажите о томе!“ „Испричајте у цијелин о томе што сте чули!“ „Реците шта знате о томе!“ „Реците шта видите!“ Такве би захтјеве требало што чешће дјеци постављати. Па и кад би дјечији одговори били још недовољни, ипак је за развитак способности, за говор боље кад дијете три мале реченице самостално изговори, него кад на десет питања одговори. У природи ствари лежи да већина учитељских питања у исто вријеме наговјештава и говорни облик одговора. Ту дијете нема даље ништа да ради, него да упитну реченицу преокрене у потврду и да у њу уметне онај питањем дио. Зато дјеца, ослањајући се непрестано на питања, остају у говорном погледу сплетена. Кад последије захтјеба да без тог ослоња самостално искажу своје знање, она остају збуњена и без помоћи, и тада имамо пред собом ону слику говорне сплетености, која нам тако често произрокује љутњу. Тек кад му помоћу питања одријешимо језик, избацује дијете једну мрвицу свога знања.

виво“ и „ура“. Хтио бих да их запитам, гдје је пут за Довер. Али, не знам енглески. Летно сам дужином обале, са сјевера на југ, али вјетар, против кога сам се борио, постајао је све јачи. С десне стране угледах црну суву семљу, а нешто мало напријед и доверски замак. Обузе ме луда радост. Упутих се тамо, спуштајући се лагано ка ономе мјесту. Ето ме већ над земљом. Осјетих пријатно узбуђење. Доље је стајао неки човјек, који је очајно махао тробојном заставом. Спуштајући се на земљу познах у томе човјеку уредника „Матена“. Кад сам се приближио земљи, нов ме вјетар поново уздиже. Довољно је већ било у ваздуху, треба већ да сиђем на земљу. Лет је трајао 23 минута. С опасношћу да покварим цио апарат ја угасим мотор. Оквир моноплана удари о земљу и незнатно се повриједи. Био сам већ прелетио Ламанш.“

Књижевност, умјетност, просвјета

Матица Српска у Дубровнику. У недељу, 21. о. мј., свечано је отворена нова српска просвјетна установа у Дубровнику: *Матица Српска*. Велики син српскога рода, пок. *Константин Вучковић*, завјештао је прије шеснаест година суму од 320.000 круна која је до данас нарастала на 372.897 и 46 круна, и намијенио ју оснивању овог новог просвјетног и књижевног огњишта на далматинском приморју. Тихо и скромно извршена је сада жеља заслужног покојника и Матице Српске је у Дубровнику почела је у недјељу да живи. Сам чим свечаног отварања извршен је овако:

У 9 сати прије подне одслужена је у дубровачкој православној цркви св. литургија, преко које је одговарао мушки кор српског цјевачког друштва „Слога“. По св. литургији одржан је свечани парастос у покој душе великог добротвора Константина Вучковића а парастосу присуствовали су многа изасланства.

По свршеном црквеном обреду, држан је у великој дворани „Слоге“ свечани комерс. На комерсу су били: предсједник тугторства српско-православне црквене општине као управе Матице Српске, *Никола Бабић*, и остали чланови тугторства. Још су комерс походили: г. г. *Стеван Перовић* из Сплета, те нарочито изасланство Матице Српске у Новом Саду, састављено од г. г. *А. Хаџића*, предсједника Матице, и проф. *Јовановића*; осим тога, управитељ Текелијанама *г. Стева Појовић* из Будимпеште, г. *Никола Петровић*, велики посједник у Старој Пазуи, са својом честитом госпођом; др. *Вукићевић*, адвокат у Новом Саду; г. проф. *Т. Боровњак* из Манастира у Турској. Међу гостима из Дубровника били су: проф. *Антошје Вучетић*, проф. *В. Вулетих-Вукасовић*, проф. *Рафо Јани*, др. *В. Матијевић*, те представници свих српских друштва у Дубровнику. Осим тога били су и представници српско-православне црквено-школске општине из Требиња.

Предсједник је отворио сједницу, поздравно присутне и бираним ријечима истакао заслуге пок. Константина Вучковића и циљ свечане сједнице. На свршетку позвао је г. др. Стијена Кнежевића да прочита биографију покојника.

Др. Кнежевић прочитао је биографију, која је великом пажњом слушањана.

Хоћемо ли да у овом погледу буде боље, мора се дјечи оставити потпуна самосталност у говору. Дијете мора још одмах од почетка да само налази говорну форму за своје мисли. Стога одбацимо питање, гдје год оно није потребно! Оно чини те су наша дјеца тако сиромашна у говору.

Па како онда да се изводи настава са малом дјецом? Она још нијесу у стању да баш тако течно говоре, рећи ће се. Њихова говорна способност је још тако мала. Она често нијесу способна да једну једину малу реченицу тачно понове, чак и кад су је већ десет пута чула. — Међутим, тражи се да већ у првом реду говора течно! — И још при том мора све што у школи изговоре, да буде коректно у говорном погледу. Не можемо нити смијемо допустити да брљају. То би била будалаштина, и тада не би могло бити ни ријечи о ономе тако потребном дисциплиновању говора. — Дисциплина говора! Истина то је нешто врло лијепо и добро, али претјерана тежња за дисциплином говора, за једним коректним школским језиком по сваку цијену, причињава код дјеце много, врло много зла. Колико је дјеце тиме постало као мутаво! Истина, ако још од почетка хоћемо да тражимо од дјеце „правилан“ књижевни језик, ако мислимо да се свака реченица мора одмах у беспријекорну говорну форму да стави, онда доиста не остаје никакав други пут него помоћу питања, чије потпуне одговоре треба по том колико је могуће више пута у хору поновити. Докле смо дићерали так-

ЛИСТАК

Како да научимо дјецу да самостално и течно говоре?

Као један од најважнијих руководних принципа у педагогији треба сматрати тежњу, да се дјеца навикну да буду духовно слободна и самостална, да своје способности сама из себе развијају. Отуд захтјев самосталних писмених састава цртања из главе, веће саморадне и самосталности. Отуда такође и тај захтјев, да се дјеца навикавају на самосталан и течан говор. И баш овај пошљедњи захтјев заслужује да се што јаче истакне. Сваки зна колико смо још у опште далеко од постигнућа овога циља. Ријетко се која жалба тако често чује као та, да су дјеца у говору тако сплетена, да чак и оно што сасвим добро знају, не умију да искажу како треба. Жалба на сплетеност дјече у говору, на оскудицу самосталног течног исказивања мисли не ограничава се само на ниже разреде. Не, и за старије разреде се онл чује. Шта више, неким изгледа као да оскудица самосталности у говору не само не опада, пдући вишим разредама, него још и да се повећава. И релативно узето, у главном је обично тако.

Откуда долази та необична појава и како би се могло томе доскочити? То су два питања, о којима је биоградска „Домаћина“ донијела врло лијепо чланак са

По прочитаној биографији држао је кратак али дирљив говор г. Стеван Петровић, нашљедник пок. К. Вучковића, и зажелио сретан и успјешан рад младој установи. За њим је врло бираним ријечима поздравно присутне г. А. Хаџић, председник Матице Српске у Новом Саду, са жељом да нова посестрима у свом раду буде на част и дику Српства.

Иза тога пристуио је к председнику г. Никола Петровић, велики посједник у Старој Пазуи, те му је предао, као први прилог Матици, на своје име К 1000, а на име Српске Штедионице у Старој Пазуи К 1000. Иза тога председник је позвао присутне да устану и у знак поштовања сјени великог покојника кликну: Вјечнаја памјат! и слава му!

У вече је био заједнички банкет, гдје је био велики број званица. Преко вечере је свирала Српска музика, а сама вечера за вријеме које је пало и неколико лијепих и родољубивих здравица, трајала је у најбољем расположењу до поноћи, када је свечаност и завршена.

У току саме свечаности стигло је управе нове Матице много писмених и телеграфских поздрава од најодличнијих представника књижевности и просвјете из свијех српских крајева.

ДОМАЋЕ ВИЈЕСТИ

Парастос. У понедељник, 20. о. мј., одржан је у дворској капели парастос за покој душе оца Њ. Кр. В. Господара, блаженопочившег великог војводе Мирка. Парастосу су присуствовали: Њ. Кр. В. Господар и Њихова Височанства Књаз Мирко, Књагиња Наталија, Књагињица Вјера и Књаз Петар, министри и великодостојници, официрски кор и велики број грађана. Послије парастоса пошао је Њ. Кр. В. Господар с члановима Књажевске Породице и пратиоцима у манастир, гдје је Високопреосвештени Господин Митрополит Митрофан са свештенством извршио помен над гробовима великог војводе Мирка и велике војвоткиње Стане.

Министарске вијести. Г. бриг. Митар Мартиновић, министар војни, вратио се ономадне из Бара, гдје је присуствовао искрцавању ратног материјала, који је дошао из Русије.

Ради знања. Загребачки листови доноси, да је у Загреб допутовао неком тајном мисијом г. Милош Живковић „главни уредник званичног листа и поузданик Књаза Николе и црногорске владе“. У стању смо да изјавимо, да је г. Живковић, који се бавио на Цетињу као слободан новинар, прије подужег времена сасвим оставио Црну Гору, те према томе немају основа комбинације о његовом бављењу у Загребу, у колико се оне доводе у везу са нашим званичним круговима.

Привредни курс. Привредно Одјељење Министарства Унутрашњих Дјела приредило је на својим расадницима у Подгорици и на Даниловом-граду десетодневни курс из воћарства и виноградарства за учитеље наших основних школа. Курс је отпочео 30. јуна о. г. у Подгорици, а послјије два дана продужен је на Даниловом-граду и трајао је до 9. о. мј. Курсиста је било 16, од којих су била и 3 учитеља из беранске нахије, и сви су по завршетку курса положили испит

вим поступањем, знамо. Али таква једна говорна настава није ништа друго, него папагајска дресура. Међутим, језик је нешто органско, што треба да се развија слободно, упоредо са развитком духовних снага. И у томе треба шквља дјетету да помогне. Ми треба да продужимо даље органско развијање оне говорне моћи, коју наша дјеца односе собом у школу, а не да на то некакав нов језик накалемавамо. Идимо природним путем развитка језика. Главни је прије свега створити код дјете слободу изражавања. Она не само да смију, него и треба да исказују своје мисли онако како се оне у њиховом духу стварају и како умију. Наша непрестана брига треба да буде да им улијемо чврсто повјерење да човјеку или женској, пред којим стоје, смију све рећи и управо тако, како би рекли свом оцу или матери. Отуда морамо избјежавати све оно, што би им одузимало поуздање у себе, које је у почетку код њих још врло мало. А као најбоље средство, којим се дјети до самопоуздање угушује, треба сматрати онај захтјев да увијек у потпуним реченицама одговарају. То је једно старо школско правило, којим се хоће да постигне течно говорење, а којим се управо баш супротно постиже, јер је тај захтјев нешто неприродно, и непрестано принуђавање на то, дјеца осјећају као једно говорно насиље, управо онако као што би то и нама било.

Питања, као што је речено, треба што ређе употребљавати (добра и оправдана питања захтијевају свакојако одговор у

и примили односна увјерења. Сувише, сви су курсисте обдарени благородним воћкама и лозама и разним привредним алатом. Курсом је управљао г. Петар Ј. Вујовић, секретар Привредног Одјељења, који је у исто вријеме поучавао курсисте из виноградарства, а поуке из воћарства давао им је подгорички обласни економ г. Иво Калуђеровић.

Преминула. Јуче је овдје послјије подужег боловања преминула у цвијету своје младости Јелена Ј. Петковић, а данас је сахрањена уз велико учешће грађанства обојег пола. Покојница је ове године свршила с одликом осми разред у оvd. дјевојачком институту и добила диплом за учитељицу женских основних школа у Књажевини, те баш у часу, кад је могла бити од велике утјехе за своје родитеље, смрт ју је уграбила из њежног родитељског загрљаја. Лака јој земља!

„Његош“. У току прошле седмице написали су се за чланове утемељаче Првог Црквеног Пјевачког Друштва „Његош“ на Цетињу г. г.: д-р Лазо Томановић, Јован Пламенац и сердар Јанко Вукотић, а за чланове помагаче г. г.: Шако Филиповић, Стево Вујановић, Рамо Мартиновић, Јово Поповић, оф. Јокан Ивановић, Љубо Бакић, Мило Пламенац, Стево Лопичић, Јован Магуљан, Перо Поповић, Милош Драгић, Нико Дреџун, проф. Шпиро Томановић, проф. Ристо Чупковић, проф. Лазар И. Бркић, Никола Р. Милић, д-р Стево Огњеновић, ком. Јово Бећир, кап. Јагош Велимировић, кап. Алаксандар Санчић, пор. Томо Иличковић, Нико Јовићевић, пор. Марко Ђурашковић, потпор. Милутин Вукотић, д-р Божидар Перазић, Иво Радоњић, Урош Марић и Петар Спасић.

Управа свијем поменутијем члановима најсрдачније благодари.

Из нашег позоришта. На Илин-дан у вече оvd. Радничко Друштво приредило је забаву с игранком, која је испала на општезадовољство. Концертни дио био је зачињен вазда здравом Трифковићевом шалом „Пола вина, пола воде“, а извело ју је врло успјешно друштвено дилетантско одјељење. Забава је била добро посјећена, и од самих улазница пало је на касу перпера 225. 60. п., а осим тога и добровољних прилога перп. 38.80, које приложише: Н. Н. перп. 10, а по перп. 5: г. г. Ристо М. Стругар, Вуко Вулетић, Мирко Дедовић и Ристо Биљановић; по перп. 2. г. г. О Бирбах, Филип Врчевић и Н. Н.; по перп. 1. г. г. Илија Иличковић, медицинар и Вукашин Божовић, а по 40 пара још двојица других посјетиоца, те је тако свега каса друштвена приходавала перп. 264. и 40. п., на чему Управа Рад. Друштва топло захваљује поштов. прилагачима и посјетиоцима.

Вријеме. Послије несносне врућине пала је ових дана по свој Црној Гори добра киша, која ће бити од велике користи за усјеје који су се од дуготрајне велике жеге још могли одржати. Како киша још наводи, вријеме је прилично захладило.

ТЕЛЕГРАМИ

Цар Никола у Француској и Енглеској

Шербур, 19. јула. Руска ескадра стигла је овамо у 2 сата и 20

облику реченице). Дјена треба још од почетка самостално да исказују што виде или што су видјела, што мисле и знају и то својим сопственим, дјечијим ријечима. У сваком разреду има по неко дијете, које има храбрости за то и које може слободно и смјело да одговори томе захтјеву. Такву дјету треба похвалити, од чега послјије и она слабија и страшљивија постају слободна. Ову пак треба још више похвалити, баш и кад њихов рад не задовољава потпуно. Похвала је још увијек најсигурније средство да се самопоуздање код дјете пробуди. А то је прије свега главно, јер се тиме много, управо све добија. Говор се учи само говорењем. Сасвим је друкчији рад у сваком погледу, кад дијете нешто самостално прича, него кад од њега реченицу по реченицу тек помоћу питања морамо да измамљујемо.

Прије свега треба се чувати од многог поправљања дјечијег говора. Како би нам тешко било, кад би нас при говору сваког тренутка неко прекидао. Ако код сваке реченице, која није правилно изречена, будемо закерали, тада занста не треба да се чудимо кад дјеца постају плашљива и кад у школи забораве слободан и свјез говор. Стога морамо приликом поправљања врло, врло тактично да поступамо. Оно што одступи од говорних закона, треба кратко исправити, да се не би забунила дјена која су у говорном погледу боље приправљена. Иначе треба дјетету оставити потпуно слободу у његовом начину изражавања. (Наставиће се).

минута по подне. Поздрављена је 21-им топовским метком. Председник Фалијер у пратњи министара спољних послова, рата и морнарице, као и руског посланика, отишао је на царски брод „Штандарт“ и поздравно добродошлицом руског цара и царицу. По том је отпуатио цара на француску крстарицу „Галилеј“, са које је цар пратио величанствену смотру француске ескадре. За тим је цар посјетио Фалијера на оклопњачи „Верите“, па се је послјије једног сата вратио на „Штандарт“.

Шербур, 19. јула. На броду „Верите“ дао је Фалијер у част цареву свечани дине, за вријеме којега су између цара и Фалијера измијењене најсрдачније здравице. Фалије је у својој здравици рекао, да га присуство руског царског пара увјерава, да је савез Русије и Француске јемство мира, те очекује да ће тај савез и у будуће бити од добрих пошљедица. Цар Никола је одговорио, да је увјерен, да је савез ових двију држава подчога општег мира.

Послије дине-а присуствовали су дужавни представници „млетачкој свечаности“, коју су приредили војници француске морнарице. Руска Величанства повратила су се на „Штандарт“ у 10 сати и 35 минута у вече.

Шербур, 20. јула. Цар и Пишон имали су јуче подужи састанак. Председник Фалијер присуствовао је свечаном обједу на „Штандарту“. Послије обједна био је ватромет, а затим се је Фалијер са царем срдачно опростио и пошао на брод „Верите“.

Шербур, 20. јула. Цар је јутрос отпутовао у Каус, у посјесту енглеском краљу. Фалијер се је вратио у Париз.

„Хавасова Агенција“ саопштава, да се је састанком цара Николе са председником Фалијером поново доказало, да су везе између Русије и Француске трајне. За вријеме поморске смотре цар је неколико пута изјавио задовољство и израио жељу, да би се оружана снага једне и друге државе и даље развијала у корист мира. То је права цијељ савеза, а том идејом прожети су и разговори министара Пишона и Извољског.

Каус, 21 јула. Јуче на подне стигао је овамо брод „Штандарт“, праћен од руских и енглеских крстарица. Цар и царица пошли су на енглески краљевски јахт „Викторија анд Алберт“, да код енглеског краљевског пара буду на доручку.

Каус, 22 јула. На свечаном доручку цар Никола и краљ Едуард измијенили су здравице. Краљ је рекао, да је сретан, што се је цару дала прилика да види најмоћнију флоту не у предочавању симбола рата, већ као средство за одржање интереса мира. Цар је нагласио велики утисак, који је на њега учинио изглед флоте и наздравио је учвршћењу срдачних односа који везују обје државе на основици заједничких интереса.

Каус, 22 јула. Синоћ је био свечани објед на „Штандарту“. Здравница није било никаквих.

Каус, 23 јула. Краљ Едуард и цар Никола искрцали су се са бродова и учинили су излет аутомобилом.

Каус, 24 јула. Руска Величанства отпутовала су одавде на „Штандарту“ јуче у 3 сата и 40 минута по подне.

Мадрид, 20 јула. Званично се јавља, да је мир по свој Шпанији успостављен.

Цариград, 20 јула. У портиним и дипломатским круговима потврђује се, да ће руски цар посјетити султана у Цариграду.

Мелила, 20 јула. Оvdје влада сада примирје.

Барселона, 21 јула. И овдје је мир повраћен.

Петроград, 22 јула. Вароши Рига, Витебск и губернија Ковно проглашене су због колере за сумњиве.

Биоград, 23 јула. С надлежног се мјеста изјављује, да су све вијести о слабом здрављу краља Петра неосноване. Краљ је сасвим добро.

Мелила, 23 јула. Синоћ су Кабили изненадно ударили на шпански логор и убили и ранили том приликом више официра и војника.

Штокхолм, 23 јула. Проглашен је општи штрајк у свој земљи. Штрајкача има до сад око 80.000.

Канеја, 23 јула. Извршни одбор издао је наредбу, да народни критски барјак има бити истакнут сваког дана на фортици, а недељом и свецем и на другим јавним здањима.

Софија, 24 јула. Са надлежног мјеста тврди се, да ће краљ Фердинанд у септембру посјетити Цариград.

Цариград, 24. јула. Министар унутрашњих дјела и председник Државног Савјета дали су оставку, а као узрок наводи се, да је несугласица са осталим члановима кабинета у питању Крита.

Брест, 24. јула. Оvdје је био јак земљотрес, који је починио велике штете, али нико није повријеђен.

Париз, 25. јула. Грчки министар председник Ралис изјавио је дописнику „Матена“ у Атини, да су узнемиравајући гласови о односима турско-грчким неосновани и да ће они остати и даље исправни.

Цариград, 25. јула. „Јени Газета“ јавља, да је турски посланик у Атини добио наредбу, да поднесе грчкој влади саопштење, по којем се ова позива да одмах да изјаву турској влади, како она нема никаквих освајачких намјера односно Крита и како неће предузимати никакву акцију, која би се могла сматрати као акција анексије. У случају да грчка влада не одговори на ово у одређеном року, турски посланик оставиће Атину.

Талат, потпредседник камаре, наименован је за министра унутрашњих дјела.

Берлин, 25. јула. Из Јокохаме се јавља, да ће Јапан послати данас ултиматум Китају. Ситуација се сматра озбиљна.

ОБЈАВА

Између Књажевине Црне Горе и Краљевине Велике Британије са Ирском установљена је размјена писама и кутија са означеном вриједношћу, која ће отпочети 1. септембра ове године по нов. кал.

Како писма тако и кутије са означеном вриједношћу слаће се преко Њемачке.

Што се тиче афранкирања кутија у овој размјени белгијским и холандским парабродима плаћаће се, на основу специјалних уговора енглеске поштанске администрације, снижена такса од 25 пара (сантима) — у мјесто 1 перпера (франка) по члану 5 § 1 дотичне угодбе Сјетског Поштанског Савеза — а остале су таксе регулисане дотичном угодбом Поштанског Савеза. Према овоме, за кутије у размјени између Црне Горе и Велике Британије са Ирском наплаћиваће се укупна поштарина од 3 перпера и 75 пара (3 франка и 75 сантима), која је овако састављена:

Црној Гори	50 пара
Парабродима (Аустрији)	1 00 "
Аустро-Угарској	50 "
Њемачкој	50 "
Белгији или Холандији	50 "
Парабродима (Белгији или Холандији)	25 "
Велчкој Британији	50 "

За обезбјеђење кутија наплаћиваће се такса као за писма са означеном вриједношћу, и за исте је довољна једна царинска декларација.

За све остало односно ове размјене важе одредбе међународне угодбе и извршног правилника о размјени писама и кутија са означеном вриједношћу.

П.т. број 2841. Из Поштанско-Телеграфског Одјељења Министарства Унутр. Дјела — 23. јула 1909 на Цетињу 1,1

НАРЕДБА

ЗА НОВУ ШКОЛСКУ ГОДИНУ

Пријамни испит

Ученици и ученице, који желе полагасти пријамни испит за ступање у ову Гимназију, дужни су се лично пријавити 25. августа.

На испит ће се пустити само онај ученика, који-а поднесе:

а) школско свједочанство о томе, да је као редован или приватан ђак свршио с најмање добрим успјехом четврти разреда основне школе и да ни у једном предмету нема мању биљешку од добро.

б) крштеницу о томе, да није млађи од 10 ни старији од 13 година.

При пријамним испитима тражи се од ученика да знају: из хришћанске науке, српског језика и рачуна онолико, колико је прописано наставним програмом за четврти разред основне школе.

Разредни испити

Ученици, који су при крају школске године добили право да полагају испит из појединих предмета; или они, који желе да полагају испите из свијех предмета, а на то су добили потребно одобрење, дужни су поднијети молбе за то 25. августа по подне.

Упис

Уписивање ученика у све разреде вршиће се од 26. до 30. августа закључно.

Сваки је ученик дужан да се при упису лично пријави; само у случају доказаног боловања или сметња, које се нијесу могле отклонити, може се ученик писмено пријавити.

На овај упис доћи ће и ученици, који положе пријамни испит.

При упису сваки ученик-ца подноси:

а) пријавни лист, који ће добити у овд. књижари или у државној штампарији, а који ће прије уписа сам поунити;

б) свједочанство од прошле године или с пријамног испита;

в) уписнину у готову.

Уписнина је за оне, који су положили пријамни испит т. ј. за нове ученике 1 разреда четири перпера, а за све остале ученике пет перпера.

Ниједан се ученик не може ослободити уписине.

Бр. 189. Из Управе Велике Државне Гимназије, 23. јула, 1909 Цетиње. 1,5

ОГЛАС

У смислу пресуде Књ. Вел. Суда од 22. сеп. 1908. број 486—V—1902—201, износи се на јавну продају доље описана непокретност Војина Бошкова Ивановића из Дољана, за исплату штете и дневница Ибраиму Вукићу и Дулу Калавезу с друштвом из Улчиња у износу од 675 кр. и 72 паре, која је непокретност процијењена 1300 круна.

Продаја ће се извршити у канцеларији Капетанског Суда у Дољанима, за које се одређују три рока и то: 1. августа, 1. септембра 1909 и 1. јануара 1910 год. у 8 сати прије подне.

На првом року непокретност се неће продати испод процијењене вриједности, на другом хоће и ниже, али не испод 2/3 процијењене вриједности, а на трећем уступиће се понудиоцу највише цијене.

Сваки је лиценат дужан положити јемство 10% од процијењене вриједности.

Позивају се сви они, који имају на непокретност какво реално право и право прече купње, да се пријаве суду прије почетка прве продаје.

Опис непокретности:

„Црвени бријег“ 1 3/4 рала оранице, виши број лоза и смокава, земља је подваница. Граници: од истока Војин Б. Ивановић, од југа Андрија Т. Ивановић, од запада Милисав М. Ивановић, од сјевера улица.

Број 737 ex 1909 55—1905.
У Дољанима, 15. јула 1909 г.

— Капетански Суд —
Капетан Кр. Л. Ивановић
P. 201 Бр. 414 1,1

Приватни огласи

УПРАВА „ДРУШТВА ЗА ПОТПОМАГАЊЕ ЗАНАТА И ТРГОВИНА У ЦРНОЈ ГОРИ“ ставља до знања грађанству овдје и унутрашњости, а посебице у правима општинским, црквеним и манастирским, даље новчаним заводима, друштвима и установама, да још од год. 1903. постоји на Цетињу друштвена

КЊИГОВЕЗАЧКА ШКОЛА И РАДИОНИЦА

коју је у чисто хуманитарном циљу — да би неколико добрих и сиромашних дјечака на пут извело — уз огромне материјалне жртве до 10.000 круна установио и одржавао племенити брат Рус, г. Максимилијан Карлович Де-Мек, бив. цар. руски отпражник послова на Цетињу, и која је радионица пријешла у старање и властину овога Друштва, те да су се у овој Радионици од тада до данас запослени дјечаци у занату толико усавршили, да се Радионици слободно могу повјерити на повез и израду

КЊИГЕ,
ПРОТОКОЛИ
И РЕГИСТРИ

у платну (по избору боја), молевину и у ножи. Управа Друштва на основу наведенога, а налазећи да је разлог да се ова установа као једина у земљи одржи и да сачува потомству име њеног племенитог оснивача, и да се она сама собом и својим радом може и треба да одржи — моли пошт. грађанство, надлежства и друштва да ову установу својим поручавама потпомогну с увјерењем, да ће им оне брзо и солидно и уз умјерену цијену бити извршене, а поштом књига и др. могу се и преко наших пошта у капетима чинити. П. н. Бр. 416 1,10

Госп. Адлеру предсједнику осигуравајућег друштва „THE MUTUAL“

Цетиње.

У смислу ријешења Министарског Савјета од данас број 305 доставља Вам се: Да је друштво „The Mutual“ дозвољен рад у Црној Гори, будући је исто удовољило условима закона о осигуравајућим друштвима од 27. маја 1904 год.

У вези са измјенама респективе допунама истог од 16. јуна 1909 године а сагласно ријешењу Министарског Савјета од 15. јуна 1909 године, број 226.

Заступник Министра Финансија,
Министар Правде и
заступник Министра
просвјете и цркв. послова
Д-р С. Дрљевић с. р.

ОГЛАС

Част нам је обнародовати, да смо поново предузели наше послове у

КЊАЖЕВИНИ ЦРНОЈ ГОРИ

и да смо повјерили нашу Главну Агенцију

Г. ШПИРУ ПОПОВИЋУ

Господин Поповић је овлашћен већ од данас да прима улоге на осигурање живота за Друштво „THE MUTUAL LIFE INSURANCE COMPANY OF NEW YORK“ да наплаћује премије на оригиналне друштвене признанице и да води парнице у пословима истог Друштва.

Узимамо слободу да препоручимо публици нашу Главну Агенцију.

Цетиње, 18. јула 1909.

С поштовањем

The Mutual Compagnie d'assurance sur la vie,
direction generale pour l'Autriche
Vienne 1. Kärntnering 2.

NOTIFICATION

Nous avons l'honneur de publier que nous avons repris nos affaires dans la

PRINCIPAUTÉ DU MONTÉNÉGRE

et que nous avons confié notre agence générale à

M. SPIRIDIONE POPOVITCH

Ce monsieur sera autorisé à partir d'aujourd'hui d'accepter des applications d'assurance sur la vie pour la société „THE MUTUAL LIFE INSURANCE COMPANY OF NEW YORK“, d'encaisser des primes contre reçus originaux de la société et de faire des discussions dans les affaires de la même.

Nous nous permettons de recommander notre agence générale au public.

Cettigué le 18. Juillet 1909.

Avec considération

The Mutual Compagnie d'assurance sur la vie,
direction generale pour l'Autriche
Viene 1. Kärntnering 2.

НА ЗНАЊЕ

С позивом на горњи оглас, част ми је обавијестили публику, да сам од данас опуномоћен за главног Агента Друштва „THE MUTUAL LIFE INSURANCE COMPANY OF NEW YORK“ за

КЊАЖЕВИНУ ЦРНУ ГОРУ

Сва лица, која желе ступити у везу с поменути Друштвом моле се да се лично мени или мојим агентима обраћају.

Премије се имају искључиво мени исплаћивати на оригиналне друштвене признанице.

Препоручујући се публици увијек сам на расположењу истој за давање бесплатних обавјештаја и упуштава у друштвеним пословима.

Цетиње, 18. јула 1909.

С поштовањем

Шпиро Поповић

CIRCULAIRE

En me référant à la notification susmentionnée j'ai l'honneur d'aviser au public qu'à partir d'aujourd'hui j'ai été chargé du mandat d'un agent général de la société „THE MUTUAL LIFE INSURANCE COMPANY OF NEW YORK“ pour l'Etat du

MONTÉNÉGRE

Toutes les personnes qui desireront entrer en relations avec la société mentionnée sont priées de se référer à moi ou à mes agents.

Les primes seront à payer seulement à moi contre reçus originaux de la société.

En me recommandant au public je suis toujours à sa disposition pour donner gratis des informations et des prospectus dans les affaires de la société.

Cettigué le 18. Juillet 1909.

Avec considération

Spiridione Popovitch, m. p.

ОГЛАС

Мијајло С. Булатовић из села Раћа њлемена Куча, пошљедни се пут јавио из Јужне Америке својој кући у мјесецу Августу 1907, а од тога доба нема од њега никаквога гласа; зато се свако ко би ма ишта знао о Мијајлу моли, да извјести уредништво „Гласа Црногорца“, моле се уједно сви Српски листови у Америци да препишу овај оглас.

Споштовањем
Илија Савов Булатовић
P. 63. број 415. 1,1

ОБЈАВА

По одобрењу г. Министра Просвјете, општина липовска: рад и грађење нове школске зграде за школу липовску држаће на дан 26. овог мјесеца јавну лититацију. — Овим се позивају предумачни грађевина да на дан 26. ов. м. овог год. у 9 сати прије подне, дођу у Липову на мјесто гдје ће се нова школа подићи ради лититације.

Нова школска зграда биће II-ге класе са учитељским станом. Подузимачи ближа обавјештења о раду виђеће на дан лититације на лицу мјеста.

Лититацију ће држати школски одбор од 9 до 3 сата по подне.

Липово, 1. јула 1909.

— Школски Одбор —
предсједник,
Гл. км. Раде Влаховић

P. 106. број 380, 2,2

ОГЛАС

Пошто се „Удјели К. Кола“ до краја ове године потпуно уплаћују, то према чл. 60., ставу другом, Штедионишних Правила може сваки удioniчар добити новац натраг из истог кола по свршетку 1910 год. ако откаже своје удјеле најдаље до 1. октобра тек године.

Ко тако откаже удјеле новац ће му према истом члану остати још цијелу 1910 г. као на улог.

Цетиње.
P. 65 Бр. 412-а 1,5 Управа Нар. Штедионице.

ОГЛАС

Према ријешењу Надзорног и Управног Одбора од 13. ов. мј. Народна Штедионица на Цетињу даје на знање, да је спустила каматну стопу по мјеничним зајмовима са 11 1/2 % на 10 % и 1 кр. трошкова, — почев од 1. августа текуће године.

Цетиње.
P. 43 Бр. 412-б 1,5 Управа Нар. Штедионице.

ПРОДАЈЕМ имовину у Обљају, коју ћу уступити понудиоцу најповољније цијене 1-ог августа ове године у Капетанском Суду на Пилатовима. Позивам сроднике ради прече купње — као и друге купце, који би хтјели купити, — јер сродници нијесу хтјели купити за повољне услове.

Подврш, јуна 1909.
P. 44 Бр. 411 1,1 Ђорђија Пејовић.

Дипломирани зубни љекар. Стављам на знање поштованој публици, да сам мој кабинет потпуно снабдио и рад отпочео овђе у хотелу г. Николе Брзута, те зубе чистим, њлобирам са златом, малатом и циментом; намијештам нове на вилице и на коријен и цијелу чељуст.

Цијена умјерена. Примам од 8 до 12 сати прије и од 2 до 6 послје подне.

Никшић, 24. јула 1909.
P. 65 Бр. 413 1,3 Д-р Х. Куслеф.

КУЋУ и ИМАЊЕ У Улчињу продајем.
P. 10. бр. 385. 3,5 Јулија удова Д-ра Петковића

КУПУЈЕМ све врсте Црногорских употребљаних поштанских марака и плаћам добре цијене. Такође купујем марке и других држава, — по 100, по 1000 и по 10000 комада.
П. п. бр. 382. 3,3 Н. Preisler, ulica 98. — Zagreb.

Нашем непрежаљеном брату

† НИКУ ФИЛ. ИВАНИШЕВИЋУ држаћемо помен у цркви на новом гробљу у уторник 29. о. м. у 10 сати прије подне.

Цетиње, јула 1909.
P. 31 Бр. 418 1,1 Браћа и сестре покојника.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Поражени ненакладним губитком, ненадном смрћу нашег непрежаљеног сина, брата и стрица

† јеромонаха Јоакима Радичевића

— настојатеља манастира Вранине —

који 1. јула ов. год. нагло испусти своју племениту и јуначку душу, у најљепшем цвијету своје младости у у 28 година.

За особиту дужност сматрамо, да овјем путем изјавимо најтоплију благодарност г. г. командирима: Кликовцу и Анђушићу; п-командиру Вујаџићу; управ. царинарнице Матановићу, који на чело Зећана похиташе мртвог оплакаше и до вјечне куће испратеше.

Неизмјерна хвала браћи: Горичањенима и Вуковчанима, који мртви лијес са Вранине прихваташе, као и Бериславчанима, Бјелопољцима, Бистричанима и Куриљанима, који у великом броју мртвог сретоше и до ожалошћеног дома покојничког донјеше.

Понаособ хвала управитељу гимназије господину Буквићу, управ. царинарнице Андрији Поповићу, као и њевачком друштву „Бранко“, који спровод увеличаше и жалосне пјесме до вјечне куће испратеше.

Хвала пречасном свештенству наиме: г. г. Андрији Драговићу, Кнежевићу, Поповићу, Пламенцу и Михаилу Поповићу, који над покојником опјелико извршише.

Срдечно захваљујемо браћи, кумовима, пријатељима и знаницима, из Подгорице, који у великом броју похиташе и на покојничковом одру красан вијенац положише.

Нека је хвала господину попу Ристу Поповићу, који се дирљивим говором са покојником опрости.

Искрена хвала свима оним, који нам писмено и телеграфски изјавише своја саучешћа.

Још једном свима и сваком хвала, ко нам ма којим путем у жалости изјави своје саучешће.

Зета — Горичани, 13. јула 1909 год.
Ожалошћени: мати Стане, браћа: поп Шпиро, Андрија и Василије, синовици: Лука, Блажо, Бранко и Филип са осталом родбином.
P. 232. Бр. 391, 1,1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

У суботу 4. јула о. г. пресели се у вјечност у најљепшем цвијету младости у 26 години наш

нигда непрежаљени син

† БУРО

бив. поштанско-телеграфски чиновник

Смртни осташи предати су матери земљи 6. јула уз присуство многобројног народа пред саборном црквом Љуботињском.

Сматрам за најсветију дужност, да и овим путем изјавим своју најдубљу благодарност Њеном Краљу. Височанству Књагињи Милени, која је покојнику шиљала Свога љекара у болести и на Њеној обилној новчаној помоћи, коју је покојнику у болести указала.

Тако исто благодаримо свијема племеницима и пријатељима, који спроводу присуствоваше и у велико нам тугу ублажише, као и свијема, који нам писмено или телеграфски саучешћа изјавише.

Љуботињ, 10. јула 1909.

Ожалошћени отац: Илија Андријин Ђурашевић са осталом родбином.
P. 120 Бр. 393 1,1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти моје никад непрежаљене кћере

† АНЂЕ

која се послје дугог и тешког боловања у најљепшем цвијету младости, у 19 години живота, пресели у вјечност 7. о. м. у селу Махали у Зети, многи моји познаници и пријатељи, како из Зете, тако и из Подгорице, а и из других крајева Црне Горе похиташе да ми својим саучешћем ублаже голему тугу, неки лично, а неки писмено или телеграфски.

Свијема њима, као год и онијема, који учествоваше у спроводу и онима, који болесницу течајем њене болести походише исказујем овјем моју најсрдачнију благодарност.

Становницима пак села Махале, који ме својом братском пажњом и скоро свакодневним похоћењем болеснице и сувише задужише; изричем моју особиту благодарност и признање.

Махала, 10. јула 1909.

Ожалошћени отац: свештеник Андрија Драговић са спородицом.
P. 127 Бр. 394 1,1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег нигда незаборављеног брата и сина

† Симијона Радосава Вуканића

пола матуранта гимназије

који се после дугог боловања пресели у вјечност 26. јуна 1909 године у 20 год. свога живота.

Сматрамо за особиту дужност изјавити нашу вјечиту благодарност свијема, који нам у великој жалости указаше саучешће и тијем нашу тугу ублажише. На првом мјесту хвала г. учитељима: Милији Ђулафићу Симу Мијовићу; студентима: Радоју Ђулафићу, Ђорђију Ђулафићу и Михаилу Јелићу; барјактару Арсу Ђулафићу, свештенику Сави Чукићу, трговцу Јовану Марвићу.

Доживотна хвала Полимљанима. Поново хвала свијема и сваком, који нам ма којим путем изјавише своја саучешћа у нашој великој жалости и тијем нам тугу и бол за покојником олакшаше.

Грачаница.

Ожалошћени: браћа: Ново Вуканић учитељ, Милош и Милун; родитељи: Радосав и Плана, сестре: Видосава, Савета и Лепосава.

P. 128 Бр. 395 1,1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег драгог и нигда непрежаљеног синовца односно мужа

† Радована Филипова Перовића

који се 20. јуна ов. год. у 27 години својега живота, а послје четворо-мјесечног боловања пресели у вјечност.

Овјем путем сматрамо за дужност најсрдачније захвалити браћи Цуцама обојега пола, који на глас о смрти нашег драгог покојника на челу са г. ком. Ш. Пешиканом, г. потпор. Ш. Симовићем и г. официрима: Савом Биговићем, Савом Кривокапићем, Алексом Пешиканом и Јованом Ђуричићем похиташе, покојника по обичају ожалити и до вјечне му куће попутратише.

Хвала г. свештеницима: Крсту Кешиљевићу и Петру Мијановићу, који над покојником опјелико извршише.

Хвала народном посланику и в. д. управника царинарнице на Грахово г. Саву Кривокапићу са друштвом Граховљана, који похиташе, покојника по обичају ожалити и до вјечне куће испратеше.

Хвала перјанику Николи Перовићу и кмету Гишану Перовићу са друштвом Рудиња.

Хвала г. кап. Симу Кривокапићу, капетанском писару Радовану Кривокапићу на њиховом писменом саучешћу.

Хвала г. перјаницима: Стевану Рогановићу и Ђоку Поповићу са друштвом на њиховом телеграфском саучешћу.

Још један пут свима и свакоме срдачна и доживотна хвала, који нам ма којим путем изјавише саучешће и у неколико тугом олакшаше.

Трешњево, 30. јула 1909 г.

Ошалошћени стричеви: Митар, Петар, Јован и Благоје, супруга Милосава.
P. 200 Бр. 401 1,1

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ

Приликом смрти нашег доброг и непрежаљеног супруга, оца и ђеда

† САВА В. ВИДОВИЋА

који смрћу својом зада тешки доживотни удар својој родбини, — удар, који ће вјечито остати урезан у нашим срцима, иста налази се побуђена, да овјем путем изјави своју вјечиту благодарност како грађанству вароши Никшића, које не само за вриј